

ХТО ПАСПЕЎ, ТОЙ НЕ СПАЗНІЎСЯ

На выстаўцы «Беларусь і Біблія» можна было ўбачыць самыя старыя спісы «Іліяды» і Паслання апостала Паўла

Выстава «Беларусь і Біблія», якая праходзіла ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, была ўнікальная. Гэта каля двух соцень экспанатаў сусветнага значэння, з іх каля сотні прывезены з розных краін і кантынентаў. Многія рарытэты, а кошт на іх часам вылічваецца ў дзесятках мільёнаў еўра, з'яўляюцца яшчэ і неацэннымі святынямі, прычым для прадстаўнікоў розных канфесій.

Калі казаць пра Біблію ў яе матэрыяльным увасабленні, то гэта самая распаўсюджаная і вядомая ў свеце кніга.

— Наша экспазіцыя ўяўляла з сябе Кнігу кніг у кантэксце часу: пяць тысячагоддзяў гісторыі Бібліі, культурны фон, на якім яна ўзнікла, — намеснік дырэктара бібліятэкі па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці Алесь Суша праводзіў для нас эксклюзіўную экскурсію.

Там былі прадстаўлены старазапаветныя тэксты, так званыя Кумранскія скруткі, рукапісы новазапаветныя, пачынаючы з II стагоддзя. Кошцкая Біблія, Біблія эфіопская, самарыянская, армянская, кітайская, індыйская, узбекская... Арыгіналы выданняў Гутэнберга, Лютэра і Скарыны. Ёсць арыгіналы гравюр Дзюрэра і Сальвадора Далі, унікамы сусветнага значэння з прыватных калекцый! Гэта была якраз асабліваць выставы: паказвалі малавядомыя помнікі, з асобых збораў. Некаторыя з іх па гэты час ніколі не выстаўляліся на публіцы. Нават калі вымяраць у кошце экспанатаў, то настолькі важнай выставы ў нас у Нацыянальнай бібліятэцы, ды, мабыць, і ў краіне яшчэ не было. Арыгіналаў рукапісаў, якім па пяць тысяч гадоў, дакладна не прывозілі.

Важна, што шырока паказаны гістарычны шлях Бібліі ў Беларусі. Бо фактычна з яе пачалася наша кніжная культура. Самы старажытны рукапіс — Тураўскае Евангелле. Наогул першыя друкаваныя кнігі — гэта была духоўная літаратура.

Чаго яшчэ варта было не выпусціць з-пад увагі, наведваючы выставу?

1. Шумерскія клінапісныя рукапісы

Вавілон...

Ці адчуваецца, якая часовая бездань за гэтым словам? Месапатамія, старажытны Ур — радзіма біблейскага Аўрама... Менавіта адтуль самы старажытны артэфакт выставы. Ён прыбыў у Мінск з карэйскага Музея хрысціянскіх

місій. Шумерскія старажытныя рукапісы ў выглядзе гліняных таблічак: адна піктаграфічная і дзве клінапісныя. Глядзіш на невялікія каменныя цыліндры, пакрытыя таямнічымі сімваламі, і разумеш — гэта ж кніга! Толькі ёй пяць тысяч гадоў.

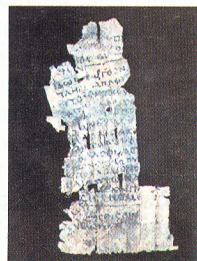
2. Фрагмент папірусу з тэкстам «Іліяды» Гамера

Маленькі кавалачак папірусу амаль празрысты па краях... Яшчэ б: яму каля двух тысяч гадоў — часы зараджэння хрысціянства. Радкі на старажытнагрэчаскай... Памятаеце Мандэльштамаўскае: «Я спіс караблёў прачытаў да сярэдзіны»? На папірусных абрыўках менавіта той спіс караблёў з «Іліяды» Гамера. Не верыцца, што гэта не копія — арыгінал. Да Бібліі менавіта «Іліяда» Гамера была самым распаўсюджаным тэкстам у свеце, самым уплывовым. Яе таму й называюць «Бібліяй антычнасці».

3. Байкі Эзопа

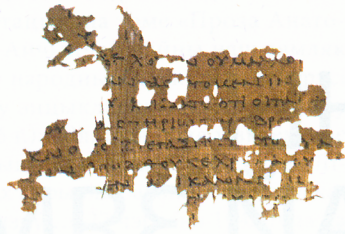
На патрэпаным папірусе, таксама датаваным пачаткам нашай эры, бачым тэкст байкі Эзопа — павучальныя гісторыі, якія прыпісваюцца легендарнаму грэку Эзопу, геніяльнаму рабу, былі вельмі папулярныя, яны

перапісваліся, шырока распаўсюджваліся. «Ты — неразумны гультай, нават Эзопа не вывучыў», — кажа адзін з герояў Арыстафана. Так што ў часы зараджэння хрысціянства Эзоп быў неад’емнай часткай культурнага фону.

4. Спіс Паслання апостала Паўла

Яшчэ адзін кавалачак папірусу... Але каштоўнасць яго неўяўляльная. Перад намі быў адзін з самых першых хрысціянскіх тэкстаў: 1-е Пасланне апостала Паўла да Карыньян, арыгінал II стагоддзя нашай эры на грэчаскай мове. Менавіта на грэчаскую мову ўпершыню быў пераведзены цалкам тэкст Бібліі.

5. Вульгата святога Іероніма

А гэта ўжо сапраўдная кніга. Рукапісная, са старанна выведзенымі літарамі, з ужываннем чырвонай і сіняй фарбаў. Так званая Вульгата — пераклад Бібліі на лацінскую мову зроблены ў IV стагоддзі Іеранімам Блажэнным. Вульгата стала класічным выданнем і па гэты час распаўсюджана.

на ў IV стагоддзі Іеранімам Блажэнным. Вульгата стала класічным выданнем і па гэты час распаўсюджана.

6. Армянская Біблія

Гэты невялікі пергамент — адзін з першых перакладаў Святога Пісання на армянскую мову. Вядома, што армяне першымі ў свеце прынялі хрысціянства як дзяржаўную рэлігію, было гэта ў 301 годзе. Біблія загучала на армянскай мове ў пачатку V стагоддзя дзякуючы навукоўцу Месропу Маштоцу, вынаходніку нацыянальнага алфавіта. На выставе быў прадстаўлены спіс яго перакладу IX стагоддзя, адзін з самых ранніх, якія захаваліся. А побач — вельмі багаты рукапіс 1500 года — армянская Біблія з Кілікійскага княства: кожная старонка ілюстравана, блішчыць сусальным золатам, мільгае кармінавай фарбай...

7. Тора з Індыі

Гэты артэфакт немагчыма было не заўважыць. Увенчаная масіўнай каронай скрыня, акаваная срэбрам. У ёй — пажаўцелы старадаўні скрутак. Краіна паходжання экспаната — Індыя.

Гэта Тора, Пяцікніжка Майсеева. Перад наведнікамі выставы быў прыклад, як яна рэальна захоўвалася, лісты пергаменту сшываліся, накручваліся на дзве восі і змяшчаліся ў спецыяльную скрыню, якая называлася — цік.

8. Парыжская Паліглота

А гэты экспанат быў прывезены з лонданскага Музея кнігі. Парыжская Паліглота — Біблія, у якой тэкст даецца паралельна на некалькіх мовах. Яна была выдадзена ў XVII стагоддзі ў Парыжы. Аднак яшчэ раней, у 1572 годзе ў Антверпене, у вядомым выдавецтве Хрыстафора Плантаэна з’явілася Паліглота, багата ілюстраваная, на цудоўнай паперы. Яе таксама можна было ўбачыць на выставе.

9. Біблія для сляпых

На першы погляд гэта былі проста белыя шчыльныя лісты паперы. Але калі паглядзець пад вуглом, то відаць, што ў іх выцеснены літары.

Гэта Біблія 1856 года для сляпых людзей. Так бы мовіць, папярэднік шрыфта Брайля. Гэта была вельмі важная і рэвалюцыйная падзея — з’яўленне выдання, якое дало магчымасць пазбаўленым зроку людзям з дапамогай дотыку чытаць святое слова.

«Беларусь і Біблія» — гэта была не проста выстава, але і дыскусія, лекцыі, інтэрактыўныя гульні, забаўляльная праграма.

Алесь Суша:

— У нас працавала шмат валанцёраў і замежных, і беларускіх. Навуковая праграма праходзіла з удзелам сусветна вядомых экспертаў, такіх як лаўрэат Нобелеўскай прэміі міру Кенэт Брокман і вядомы амерыканскі вучоны-бібліст Скот Кэрал. Ён, дарэчы, куратар выставы ад амерыканскай «Групы даследавання рукапісаў» і аўтар цікавай кнігі для дзяцей пра Біблію, яна перакладзена на беларускую мову. Дакладная копія друкаванага станка XV стагоддзя прылятала са ЗША — кожны мог паспрабаваць сябе ў ролі першадрукара, а таксама паўдзельнічаць у перапісанні Бібліі на велізарным звітку і ў працы школы юнага прафесара.

Людміла Рублеўская